

รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รหัสวิชา ส21103

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เรื่อง การสังคายนา และความสำคัญ
ของพระพุทธศาสนา

ครูผู้สอน

ครูอลงกรณ์

เดชะ

ครูนวคุณ

สถานศิลปิน

การสังคายนา และความสำคัญ

ของพระพุทธศาสนา

จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

ด้านความรู้

อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยได้

จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

ด้านทักษะกระบวนการ

วิเคราะห์การทำสังคายนาในพระพุทธศาสนาได้

จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

ด้านคุณลักษณะ

✓ คุณลักษณะเฉพาะ

1. เห็นความสำคัญของการทำสังคายนาส่งผลต่อ

แนวทางการปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน

2. เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานของสังคมไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

ด้านคุณลักษณะ

✓ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน
3. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

1. นักเรียนคิดว่าคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มีมาแต่พุทธกาลกว่า 2,500 ปี จะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่
2. มีวิธีการอย่างไรที่ทำให้คำสอนนั้นคงอยู่จนถึงปัจจุบัน

เวลาที่ผ่านมาเนิ่นนานย่อมทำให้คำสอนหรือ
พระธรรมวินัยอาจคลาดเคลื่อนได้ วิธีการที่ดีที่สุดคือ
การจดบันทึกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

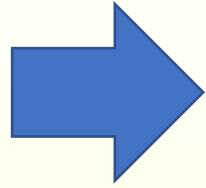

การสังคายนา

คืออะไร

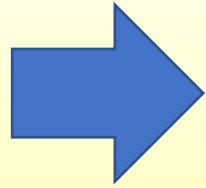

“ลํ”
(ลํง)

รํวมกััน, พรํ้อมกััน

“คายนานา”

การสวด, การสาธยาย

(คายน-ยะ-นา, คาน-ยะ-นา)

“ลํงคายนานา”

“ การสังคายนา ”

หมายถึง การชักซ้อม, การสวดพร้อมกันและเป็นแบบเดียวกัน,
การประชุมชำระพระไตรปิฎกให้เป็นแบบเดียวกัน

การสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งแรกในประวัติศาสตร์ อย่างเป็นทางการ

Timeline

พสกทามะ
จะเสียใจทำไม
ปัดหน้าพวกเรากับจากสมณะอื่นแล้ว
อยากทำอะไรก็ได้แล้ว

พระมหากัสสปะปรารภเหตุที่พระสุภัททะกล่าวจับจ้องพระพุทธองค์
จึงรวบรวมพระภิกษุสงฆ์ทำสังคายนา
(ร่วมกันเถียงตอบและทรงจำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า)
เพื่อรักษาพระธรรมและพระวินัยไว้ไม่ให้ผิดเพี้ยน

๗ วันหลัง
ประเพณีพหาว

สุภัททะ อุมภรพหิจิต
(พระสุภัททะผู้บวชเมื่อแรก)

ท่ามกลางหลาย
พวกเราจะสังคายนาพระธรรมและพระวินัยกัน
ก่อนที่ธรรมจะรุ่งเรือง ธรรมจะถูกคิดค้น
สิ่งมีชีวิตน้อยจะรุ่งเรือง วินัยจะถูกคิดค้น
ก่อนที่พวกอธรรมพวกนี้จะกำลัง พวกอธรรมพวกนี้จะอ่อนกำลัง
พวกอวินยพวกนี้จะมึนกำลัง พวกอวินยพวกนี้จะอ่อนกำลัง

(อธรรมพวกที่
ผู้กล่าวสิ่งที่
ไม่ใช่ธรรม

อวินยพวกที่
ผู้กล่าวสิ่งที่
ไม่เป็นพระวินัย)

๓ เดือนหลัง
ประเพณีพหาว

พระอานนท์
ตอบพระธรรม

พระมหากัสสปะ

พระอุบาลี
ตอบพระวินัย

ระยะเวลา
การทำสังคายนา
ทั้งสิ้น ๗ เดือน

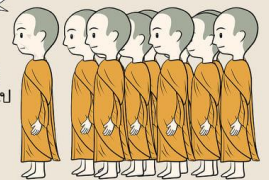
ประธานการสังคายนาครั้งที่ ๑
และเป็นผู้ถามพระธรรมและพระวินัย

ผู้ร่วมทำปฐมสังคายนา เป็นพระเถระ ๕๐๐ รูป
ล้วนเป็นพระอรหันต์ผู้ทรงอภิญญาพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาญาณ ๔

๑๐ เดือนหลัง
ประเพณีพหาว

อ้าว
เสร็จกันแล้วหรือ ?

พระปุจฉาและคณะ
ผู้มาหลังจากทำสังคายนาเสร็จแล้ว
จะเป็นอย่างไรโปรดติดตามตอนต่อไป

สมัยนั้น
พระอรหันต์สังคายนาพระธรรมและพระวินัย
สิ่งนั้นคำพูดพระไตรปิฎกจึงยังไม่มีนะครับ การสืบทอดใ้การทรงจำ
(มุขปาฐะ) โดยท่องและจำด้วยกันหลายคนทำให้ผิดเพี้ยนได้ยาก
ด้วยการเขียนและไม่ได้เบา ของพระอรหันต์กลุ่มหนึ่งทำให้พระธรรม
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบทอดมาถึงพวกเรา
ในปัจจุบันนี้ครับ

อ้างอิง (เล่ม/ข้อ/หน้า) พระไตรปิฎก มจร. แปลไทย
วินัยปิฎก สุตตวรรค ๗/๔๓๗/๓๗๖

วัตถุประสงค์ของการทำ "สังคายนา"

การสังคายนามีวัตถุประสงค์เพื่อ จัดหมวดหมู่พระธรรมวินัย
ให้เป็นระบบและให้เกิดความเข้าใจตรงกันในคณะสงฆ์

ความสำคัญของการทำ "สังคายนา"

การทำสังคายนา ทำให้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า
ได้รับการจัดเป็นหมวดหมู่ เกิดเป็นพระไตรปิฎกในเวลาต่อมา

ความสำคัญของการทำ "สังคายนา"

ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักฐานสำคัญในการเรียนรู้และเผยแพร่
พระพุทธศาสนาต่อ ๆ กันมา และทำให้พุทธบริษัทมีความเข้าใจ
ในหลักธรรมคำสอนได้ถูกต้องตรงกัน

ความสำคัญ ของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย

- พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือมากที่สุด
- มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน
- พระพุทธศาสนากับคนไทยมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ขั้นตอนกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 4 - 5 คน
2. ครูแจกกระดาษปรูฟและใบความรู้ให้นักเรียนศึกษา
เพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันออกแบบแผนผังความคิดสรุปความรู้
เรื่อง การทำสังคายนา และความสำคัญของพระพุทธศาสนา
3. เมื่อนักเรียนทำเสร็จ ครูสุ่มนักเรียนเพื่อนำเสนอผลงานและให้ข้อเสนอแนะ
เพิ่มเติม

การทำสังคายนา

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระพุทธวงจะทั้งหลายที่พระองค์เคยตรัสสอนบุคคลต่าง ๆ ต่างกรรม ต่างวาระ อันอยู่ในความทรงจำของบรรดาสาวกของพระองค์ซึ่งมีมากน้อยตามความสามารถของสาวกแต่ละรูปนั้นได้รับการประมวลเป็นหมวดหมู่ เรียกว่า “พระธรรมวินัย” โดยมีพระมหากัสสปะเป็นผู้เป็นประมุขของสงฆ์ กับพระอรหันต์ทรงอภิญญา อีก ๕๐๐ รูป ร่วมกันรวบรวมเรียบเรียงขึ้น การรวบรวมพระธรรมวินัยนี้เรียกว่า “การทำสังคายนา”

สังคายนา มาจากคำว่า “ส” อันหมายถึง ร่วมกัน พร้อมกัน ประกอบกับคำว่า “คายนา” ที่หมายถึง การสวด การสาธยาย ดังนั้น สังคายนาจึงมีความหมายว่า การสวดพร้อมกันหรือร่วมกันสวดด้วยเหตุผลว่าพระสงฆ์ทั้งหลายท่านได้ พิจารณาประเด็นต่าง ๆ แห่งพระธรรมวินัย เมื่อตกลงเห็นพร้อมกันแล้ว ก็ร่วมสวดพร้อมกันเพื่อทรงจำต่อไป เนื่องจากการนี้ เป็นการรวบรวมหรือจัดหมู่แห่งพระธรรมวินัยให้เป็นระบบ เพราะฉะนั้น คำว่า “สังคายนา” จึงมีความหมายถึง “การร้อยกรอง” หรือ “การจัดหมวดหมู่” พระธรรมวินัยได้อีกด้วย

การทำสังคายนาได้รับการทำติดต่อกันมาอีกหลายครั้งเป็นระยะ ๆ ทั้งนี้ในประเทศอินเดียและประเทศอื่น ๆ รวม ทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง ดังนี้

การทำสังคายนาครั้งที่ ๑

สาเหตุ : เนื่องมาจากพระภิกษุ คือ สุภัททะ กล่าววาจาในทำนองดูหมิ่นพระพุทธองค์ และแสดงความดีใจ เมื่อได้ข่าวว่าพระพุทธเจ้าปรินิพพาน พระมหากัสสปะเกรงว่าจะเป็นที่ให้พระธรรมวินัยเสื่อมสูญ จึงเรียกประชุมพระสงฆ์เพื่อกระทำการสังคายนา

เวลาที่กระทำ : เริ่มสังคายนาหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานได้ ๓ เดือน กระทำอยู่ ๗ เดือน จึงสำเร็จ

พระสงฆ์ผู้กระทำ : พระมหากัสสปะ เป็นประธาน และเป็นผู้สอบถามพระธรรมและพระวินัย โดยมีพระอุบาลีเป็นผู้ตอบด้านพระวินัย และพระอานนท์เป็นผู้ตอบด้านพระธรรม พระสงฆ์ที่เข้าร่วมการทำสังคายนาครั้งนี้มีจำนวน ๕๐๐ รูป ซึ่งล้วนแต่เป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น

สถานที่และผู้อุปถัมภ์ : ทำสัตตบรณช้างกุเชาเวรภาระใกล้กรุงราชคฤห์ เมืองหลวงของแคว้นมคธ โดยมีพระ เจ้าอชาตศัตรูเป็นผู้อุปถัมภ์

การทำสังคายนาครั้งที่ ๒

สาเหตุ : ภิกษุกลุ่มหนึ่งมีชื่อว่า พระวัชชีบุตร ได้ปฏิบัติหย่อนทางวินัย ๑๐ ประการ เช่น เก็บสะสมเกลือไว้ในเขาสัตว์แล้วนำมาผสมอาหารฉันได้หลายวัน หรือฉันเมื่อตะวันบ่ายไปแล้วประมาณสองนิ้ว (เทียบราวบ่ายสองโมง) เป็นต้น พระยสกาภิณฑบุตรจึงชักชวนพระเถระต่าง ๆ ให้มาร่วมกันวินิจฉัยแก้ความผิดในครั้งนี้

เวลาที่กระทำ : เริ่มกระทำใน พ.ศ.๑๐๐ กระทำอยู่ ๘ เดือนจึงสำเร็จ

ใบความรู้

จากกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้
นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง

การสังคายนาพระไตรปิฎกถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญ
ในพระพุทธศาสนา อันมีที่มาจากการดับขันธปรินิพพานของ
พระพุทธเจ้า ทำให้คำสอนเกิดความกระจัดกระจาย จึงต้องมีการจัด
หมวดหมู่ให้มีความเป็นระบบเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้สังคมไทย
ได้นำหลักธรรมที่เกิดจากการสังคายนาในครั้งต่าง ๆ
มาประพฤติปฏิบัติ จนทำให้พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของ
รากฐานวัฒนธรรมไทย ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง วันสำคัญในศาสนาต่าง ๆ

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ www.dltv.ac.th

รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

